

Att tälja utomhus (1-9)

Ämnen: Sl, Idh

Nyckelord: Hantverkstekniker, säkerhet, formgivning, materials egenskaper, trä, verktyg, allemansrätt.

Syfte och bakgrund

Tanken med dessa aktiviteter är att eleverna ska få en introduktion till täljning och att de ska få ökad kunskap om träslöjd och hur man hanterar en kniv på ett effektivt och säkert sätt. Att göra det ute med material från naturen gör att andra dimensioner kommer in, bland annat vad som gäller allemansrättsligt. Det kan också ge ett historiskt perspektiv med fokus på teknikutveckling.

Material

Knivar, material att tälja i, första hjälpen-förband.

Genomförande

Det är viktigt att lära sig hantera en kniv eftersom hanteringen medför vissa risker. I femårsåldern brukar motoriken vara så pass utvecklad att täljning kan bli aktuellt. Det finns stora möjligheter att tälja olika saker med hjälp av fantasi och kreativitet. För yngre elever kan det vara lämpligt att börja med färskt trä som är mjukare än torrt. Att tälja bort bark eller näver och att tälja föremål av tjock tallbark är andra sätt som är lämpliga som introduktion till täljning ute med kniv. Ur allemansrättsligt perspektiv går det alltid att använda dött material som pinnar på marken och bark från döda träd. För att använda färskt trä måste ett godkännande finnas från markägaren.

Exempel på vad man kan tälja:

- *Barkbåt* - tälj av tjock tallbark som är lätt att arbeta med.
- *Vandringstav* - låt eleverna göra sin egen vandringstav som de kan ta med sig ut till varje utelekstion. Det kan vara ett projekt som pågår under en längre tid och där staven utsmyckas på nya sätt varje gång.
- *Grillpinne* - med en eller två spetsar
- *Smycke* - tälj en mindre träbit och borra ett hål och trä en rem eller snöre igenom så att smycket kan bäras runt halsen eller armen.
- *Kastklyka, sked och väderpinne* - Se boken *Att lära teknik ute*. Mer information på www.naturskola.se.

Varianter

- För de yngre eleverna går det att använda knivar där spetsen sågats av eller att de övar med potatisskalare.

Tips!

För säkerhets skull vid täljning:

- Använd kniv med parerstång
- Slipa av spetsen på kniven innan

- Sitt ner och tälj från dig
- Brett isär med benen
- Ingen framför dig eller för nära bredvid
- Tälj nära skaftet för bästa kraft
- Kniv i fodral när den inte används

Arbeta vidare och diskussion

- Låt eleverna prova att tälja i olika träslag och lära känna igen de olika träden.
- Låt eleverna göra ritningar med måttangivelser över sina alster och skriva om hur arbetet gått till.
- Låt eleverna tälja ett föremål som de har användning för i sin vardag men som de inte har hemma eller i skolan, exempelvis en klädkrok eller namnskylt.
- Diskutera vilka rättigheter och skyldigheter allemansrätten ger när det gäller att använda naturmaterial för hantverk.

© Robert Lättman-Masch och Mats Wejdmark, Nynäshamns Naturskola.

Lgr 11

Slöjd

Genom undervisningen i ämnet slöjd ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formge och framställa föremål i olika material med hjälp av lämpliga redskap, verktyg och hantverkstekniker.

Centralt innehåll åk 1-3

- Metall, textil och trä. Materialens egenskaper och användningsområden.
- Handverktyg och redskap, hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Utforskande av materialens, redskapens och verktygens möjligheter.

Centralt innehåll åk 4-6

- Metall, textil och trä. Materialens egenskaper, deras användningsområden och kombinationsmöjligheter med varandra och med andra material, till exempel nyproducerade och återanvända material. Hur material kan kombineras med digital teknik.
- Handverktyg, redskap och maskiner, hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Slöjdverksamhetens betydelse för individen och samhället, historiskt och i nutid.

Centralt innehåll åk 7-9

- Metall, textil och trä, deras kombinationsmöjligheter med varandra och med andra material, till exempel nyproducerade och återanvända material. Hur material kan kombineras med digital teknik. Handverktyg, redskap och maskiner hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Slöjd och hantverk i Sverige och andra länder som uttryck för etnisk och kulturell identitet.

Idrott och hälsa

Genom undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang,
- genomföra och anpassa utevistelser och friluftsliv efter olika förhållanden och miljöer, och
- förebygga risker vid fysisk aktivitet samt hantera nödsituationer på land och i vatten.

Centralt innehåll åk 1-3

- Allemansrättens grunder.

Centralt innehåll åk 4-6 och 7-9

- Rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten.